

2014. januári mérnök évfordulók, emlénapok

1. – 120 éve született Okolicsányi Ferenc feltaláló

Budapesten született Okolicsányi Ferenc (1894-1954) fizikus, feltaláló. Berlinben, a Telehor A. G. keretében, Mihály Dénessel együtt kezdte kutatómunkáját az akkor induló távolbalátással kapcsolatban. A Nipkow-tárcsás rendszer egyik kikerülhetetlen hibáját, a kép gyenge fényerősségét az általa szerkesztett tükörcsavarral javította. Megoldotta a sorváltós képbontás és képösszerakás problémáját. Színes sorváltós katódcsövet az USA-ban sorozatban gyártották.

3. – 260 éve született Pasquich János csillagász

Zengben született Pasquich János (1754-1829) csillagász. 1784-től a pesti egyetemen és a budavári csillagdában, 1798-tól Zách János Ferenc mellett a gothai obszervatóriumban működött. 1803-tól a budai csillagvizsgáló adjunktusa, 1807-től igazgatója. A Gellérthegyen korszerű csillagvizsgálót alapított, melyet 1815-ben nyitottak meg. Kapcsolatban állt korának jeles tudósaival (pl. F. W. Bessel, C. F. Gauss). Több fontos kézikönyvet írt. Értékes könyvtárát a csillagvizsgálóra hagyta.

4. – 170 éve született Lengyel Béla kémikus

Körösladányban született Lengyel Béla (1844-1913) kémikus, egyetemi tanár, akadémikus. Főként analitikai és szerves kémiai kutatások terén működött. Tanulmányozta a gázelegyek szinképeit, a radioaktív jelenségeket. Hazánkban ő volt az első, aki radioaktív mérésekkel foglalkozott. Elsőként dolgozott ki eljárást fémkalcium nagyobb mennyiségben és tisztán történő előállítására. Felfedezte a szénszubszulfidot (CeS₂). Számos ásványvíz elemzését ő végezte el.

5. – 100 éve született Straub F. Brunó biokémikus

Nagyváradon született Straub F. Brunó (1914-1996) kétszeres Kossuth-díjas biokémikus, akadémikus, politikus, államfő. Nevéhez fűződött a sárga enzim (diaforáz) és az aktinfehérje felfedezése. 1988-89 között ő töltötte be az Elnöki Tanács elnökének tisztét. Emellett volt a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség alelnöke, egy időben pedig a Tudományos Uniók Nemzetközi Szövetségének elnöke.

6. – 180 éve született Meiszner Ernő mérnök

E napon született Meiszner Ernő (1834-1902) mérnök. 1876-ban a Rábaszabályozó Társulat főmérnökeként átdolgozta az Ujházy János-féle terveket, melyet azután a Rába szabályozási törvényben (1885: XVI. t. c.) biztosított állami támogatással 1885-1893 között hajtottak végre. A szabályozás műszaki szempontból a legszerencsésebb megoldású hazai folyószabályozások közé tartozik.

7. – 130 éve született Sík Leó Zsigmond mérnök

Hamburgban született Sík Leó Zsigmond (1884-1977) bányamérnök. Irányításával oldották meg az aknamélyítés és a geológiai nehézségeket okozó bányavágatok építési munkáit. Elsőként alkalmazta hazánkban a pajzzsal gépesített elővájást (Duna alatti alagutak), a kőzetfagyasztást (Lyukó), az aknaátfalazást szállítás alatt (pécsi Thomen-akna), és az aknacementálást (Ajka).

8. – 150 éve született Korda Dezső mérnök

Kisbéren született Korda Dezső (1864-1919) villamosmérnök, feltaláló és iparszervező, az első elektromos autó konstruktőre, aki a zürichi egyetemen magántanári képesítést is nyert. Különösen a híradástechnika és a fémkohászat terén ért el úttörő eredményeket. 1892-ben feltalálta és elsőként alkalmazta a forgó kondenzátort. A századfordulón ő állított elő először ferro-szilíciumot villamos kemencében. Duna-szabályozási terveket is készített s matematikai tanulmányokkal is foglalkozott.

10. – 110 éve született Schmid Rezső mérnök

Munkácson született Schmid Rezső (1904-1943) vegyészmérnök és közgazdasági mérnök, egyetemi magántanár, a Physical Society of London tagja. Munkássága és ezzel együtt a magyar spektroszkópiai kutatások, a nitrogénoxid molekulára vonatkozó vizsgálatokkal indultak meg. A Műegyetem Gépész- és Vegyészmérnöki Karán Pogány Béla professzor mellett volt adjunktus. Tudományos kutató munkássága itt bontakozott ki és 15 évi folytonos felfelé haladás után itt szakadt meg tragikus hirtelenséggel, amikor még csak 39 éves volt. Fáradhatatlanul nevelte tanítványait. Számos disszertáció készült a Műegyetem Fizikai Intézetének alagsorában. Tanítványai közül nem egy ma is kitűnő művelője e tudománynak.

13. – 190 éve született Hollán Ernő mérnök

Szombathelyen született Hollán Ernő (1824-1900) hadmérnök, altábornagy, államtitkár, a magyar vasútpolitika kimagasló egyénisége. 1865-től az országgyűlés tagja, 1867–70-ben közlekedési, 1870–72 között honvédelmi államtitkár volt. Szerepe volt a kiegyezés utáni közlekedéspolitikai kialakításában, mely Budapest központi helyzetének megerősítésével Széchenyi elgondolásait kívánta követni. 1886-ban altábornagyként nyugalomba vonult, ugyanettől az évtől a főrendiház tagja lett. A Magyar Mérnök és Építész Egylet alapítója és első elnöke (1866–1885) volt. Érdemei elismerésül az Egylet 1885-ben Hollán Ernő-pályadíjat alapított az év legjelentősebb műszaki tanulmányának jutalmazására.

14. – 100 éve született Kálmán György mérnök

Szolnokon született Kálmán György (1914-1969) bányamérnök. Az érc- és ásványbányászat gyöngyöSOROSZI, majd a mátrai és pestvidéki üzeméinél volt főmérnök. Az ásványbányászat új iparágga fejlődésében olyan műszaki alkotásokkal, korszerű létesítmények megvalósításával vett részt, mint a pilisvörösvári, zebegényi és nemesgulácsi őrlőművek, valamint a teljesen hidromechanizált fehérvárcsurgói bánya-és előkészítőüzem.

19. – 125 éve született Kazinczy Gábor mérnök

Szegeden született Kazinczy Gábor (1889-1964) mérnök. 1911-ben a főváros szolgálatába lépett, hol munkaköre az építkezések felülvizsgálata, új szerkezetek és építőanyagok kipróbálása volt. Jelentős munkásságot fejtett ki a vasbeton- és acélszerkezetek plasztikus méretezési elméletének megalkotása és kifejlesztése, továbbá az anyagvizsgálat terén. Eredményeit hazai és külföldi folyóiratokban tette közzé; része volt az 1931. évi vasbeton-szabályzat, úgyszintén a hegesztési szabályzat elkészítésében.

20. – 130 éve született Szilárd Béla kémikus

Mezőberényben született Szilárd (Steiner) Béla (1884-1926) kémikus. 1912-ben önálló kutatólaboratóriumot rendezett be Párizsban. Pár évig Londonban és Madridban is dolgozott, majd 1920-tól újra Párizsban folytatta kísérleteit. 1925-ben megkapta a Becsületrend lovagja címet. Több száz találmány és szabadalom fűződik a

nevéhez, foglalkozott többek között fotokémiával, a radioaktív sugárzás biológiai hatásaival, radioaktív gyógyszerekkel és kolloidokkal, az élő anyag keletkezéselméletével és fejlődéstörténetével.

21. – 150 éve született Baumgarten Sándor építész

Dunaföldváron született Baumgarten Sándor (1864-1928), aki egyike volt a legtevékenyebb magyar építőművészeknek. Számos pályázaton vett részt, többi között a budapesti áru- és értéktőzsde tervpályázatán II. díjat nyert. Legjelentékenyebb alkotásai: a budapesti tudományegyetem központi épületének Egyetem-téri része Mária Terézia korabeli barokk stílusban, továbbá az Erzsébet nőiskola és a Vakok Országos Intézete, mindkettő magyaros stílusban, a Niedermann-féle szanatórium. A budapesti postatakarékpénztár épületének tervét Lechner Ödönnel közösen készítette. Mintegy háromszáz budapesti és vidéki iskolát tervezett. Mint királyi közalapítványi igazgató működött Budapesten.

22. – Magyar kultúra napja, a Himnuszunk születésnapja

1823-ban e napon készült Kölcsey Ferenc költő alkotása a “Hymnus, a Magyar nép zivataros századaiból”, amely a nemzet Himnusza lett. E vers születésnapja lett a magyar kultúra napja. A kultúra három alappillére: a tudomány, az etika és a művészet.

23. – 280 éve született Kempelen Farkas feltaláló

Pozsonyban született Kempelen Farkas (1734-1804) építőmester, polihisztor, természetbúvár, a XVIII. század egyik legjelentősebb tudósa, feltalálója. Maradandót alkotott a fonetika területén, színházat épített és vízvezetékrendszert tervezett. Gőzgépeit a Ferenc-csatorna építésénél használták, s ezeknek konstrukciójával megelőzte Wattot. Beszédutánzó gépet is épített és a vakok számára írógépet. Világhírű játéka a sakkozógép volt.

23. – 130 éve született Trummer Árpád mérnök

Budapesten született Trummer Árpád (1884-1961) vízepítő mérnök. A Földművelésügyi Minisztérium Vízügyi Főosztályának munkatársaként részt vett a Tiszántúl öntözési tervének kidolgozásában. Irányította a hódmezővásárhelyi öntözőrendszer tervezését, építését. 1938-1943. között a vízügyi szolgálat vezetője, 1945 után a VIZITERV tanácsadója.

24. – 140 éve született Becker Ádám mérnök

Pölöskén született Becker Ádám (1874-1956) mérnök, a felvidéki, majd a Gyula-környéki folyam-szabályozási munkálatok egyik irányítója. Úttörő munkát végzett a legmagasabb színvonalú mezőgazdasági vízrendezés, az alagcsövezés terén. 1913-ban kapott megbízást a Vág-szabályozási Kirendeltség megszervezésére, s a Vág alsó szakaszának szabályozására. Számos, azóta általánosan elterjedt újításokat vezetett be: a dróthálós kőhengerek alkalmazását, valamint a kavicsból készített műkö gyártását és széles körű felhasználását. 1919-től a Gyulai Folyammérnöki Hivatal vezetője volt.

25. – 125 éve született Dischka Győző mérnök

Pécsett született Dischka Győző (1889-1986) Kossuth-díjas gépészmérnök. 1911-12-ben az Ipari Kísérleti és Anyagvizsgálati Intézet osztályvezetője, 1921-től 1948-ig a csepeli Magyar Posztógyárban töltött be vezető állásokat. 1948-49-ben a Posztóipari Központ főmérnöke volt. 1950-ben a Textilipari Kutató-intézetbe került,

ahol osztályvezetőként dolgozott 1964-ig. 1964-1968 között az intézet tudományos tanácsadója. A textilipari kutatás és anyagvizsgálat elismert szakembere volt bel- és külföldön egyaránt.

28. – 130 éve született Thorotzkay Péter mérnök

Bécsben született gróf Thorotzkay Péter (1884-1936) gépészmérnök. A harmincas években épített repülőgépmotorjain számos újítást vezetett be (automatikus olajszivattyú, ikerhajtórúddal ellátott dugattyú, jó hatásfokú, saját tervezésű porlasztó). Motorjait üzembiztosság, egyszerűség, áttekinthetőség jellemezte.

30. – 80 éve született Vajda Ferenc mérnök

Újpesten született Vajda Ferenc (1934-2004) villamosmérnök, az MTA SzTAKI tudományos igazgatója, a BME tanára. A hazai informatikusi, elektronikus mérnöki szakma meghatározó tagja volt. 1973-ban alapító tagja és hosszú éveken keresztül alelnöke volt az első európai számítástechnikai tudományos-technológiai egyesület, a Euromicro Association Igazgató Tanácsának.

30. – 110 éve született Hehs Ákos feltaláló

Aradon született Hehs Ákos (1904-1994) légügyi mérnök, katonatiszt, aki feltalálta az ejtőernyőt, s szabadalmát az USA is megvette 1941-ben. Az úrhajók földre szállásakor ma is használják, a második világháborúban pedig mind a szövetségesek, mind pedig a tengelyhatalmak eredményesen alkalmazták.

Az ejtőernyőn kívül több más találmány is fűződött a nevéhez. Ő volt pl. a berlini olimpián világrekordot felállító vitorlázó repülőgép építője és első gyakorlati berepülője is.

Felhasznált irodalom:

- Évfordulóink a műszaki és természettudományokban 1994. és 1999. – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága
- Mérnökök évfordulói 2014-ben – Magyar Mérnöki Kamara (www.mmk.hu) Történeti Bizottsága
- Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Magyar Életrajzi Lexikon – 1967. – Akadémiai Kiadó
- Egyéb életrajzi források

Készítette: Sipos László